

din jud. Hunedoara, ca: floarea de colț (*Leontopodium alpinum*), capra neagră (*Rupicapra rupicapra*), papucul doamnei (*Cypripedium calceolus*) și zimbru (*Blechnum bonasus*), de curînd acclimatizat la noi.

Ultimul panou, al șaptelea, cuprinde cîteva imagini din Parcul Național Retezat și un text sugestiv care îndeamnă vizitatorul la cunoașterea patriei, a frumuseților sale naturale și la ocrotirea naturii ei.

Deșigur, o asemenea expoziție nu poate avea pretenția tratării exhaustive a unei probleme, ea este însă o sinteză a temei prezentate, gândită și expusă științific și cu mijloace muzeale. Ea are menirea de a face cunoscute vizitatorului unele din ideile de bază ale subiectului propus, de a trezi interesul pentru cunoașterea lor mai temeinică, de a instrui și a educa publicul, în scopul de a-l determina să conserve, să ocrotească elementele de faună și floră rare, rezervațiile și peisajele naturale puse toate sub oblăduirea legii.

Deoarece socotim această expoziție ca o interesantă și valoroasă realizare, vom încerca să arătăm pe scurt etapele pregătirii ei și cîteva din condițiile de care s-a ținut seama pentru a-i asigura reușita. De asemenea, am dori să atragem atenția specialiștilor noștri din muzeu asupra acestei interesante și eficiente forme de activitate muzeală — expoziția temporară — pe care unii fie că au uitat-o (din comoditate sau din lipsă de apreciere reală a ei) fie că nu-i asigură importanța cuvenită sau o consideră o formă aridă, anostă, simplă expunere de fotografii sau grafică. Trebuie să arătăm că expozițiile temporare sînt un mijloc de valorificare a patrimoniului muzeal, a colecțiilor muzeelor noastre de științe naturale care nu pot fi suficient cunoscute de public, numai prin expoziția permanentă, care ori cîți n-am dori-o rămîne totuși « înghețată » o bună perioadă de timp după organizare, iar completările și înnoirile sînt destul de greu de făcut. Expozițiile temporare pot și trebuie să transforme activitatea specialiștilor din muzeu într-o muncă vie, interesantă, atractivă, iar institutiile muzeale în organisme vii, în continuă schimbare, transformare, înnoire.

În perioada premergătoare organizării propriu-zise a expoziției de care ne ocupăm s-a întocmit o serioasă documentație de teren (studii, observații, fotografii și diapozitive) în scopul alcătuirii tematicii științifice, după care a urmat munca de selectare cu discernămint a ceea ce era specific zonei respective.

Se relevă o preocupare serioasă pentru prezentarea științifică a tuturor ideilor tematice. Trebuie remarcată grija lăudabilă pentru prezentarea acestora într-o formă estetică fără a neglija principiile de prezentare muzeografică. Imagi-

nilor fotografice color reușite, grafica îngrișită și sobră, forma și decorarea panourilor (aceasta din urmă sans încercată), fac din expoziția temporară a Secției de științe naturale a Muzeului din Deva, un mijloc instructiv-educativ eficient.

Dar ceea ce caracterizează această expoziție este prezentarea materialului original, după cum s-a văzut, inclus în mici casete pe panouri. Soluția răspunde și unor cerințe de ordin științifico-muzeografic, dar și unor cerințe de ordin estetic. Deșigur, nu pot fi introduse în asemenea casete decît obiecte muzeale mai mici, unele plante, nevertebrate, vertebrate inferioare, păsări mici, micro-mamifere, material geologic și paleontologic.

Este important, de asemenea, să amintim că prin grija colectivului de naturaliști de la muzeul din Deva s-a tipărit și un pliant cu aceeași temă, acțiune la fel de valoroasă ca și organizarea expoziției însăși.

Demn de reținut este faptul că panourile sînt astfel construite, încît fotografiile pot fi oricînd înlocuite, deci pot fi folosite și pentru alte expoziții temporare, ba mai mult chiar, ele pot fi incluse în expoziția de bază a secției de științe naturale a Muzeului din Deva, pentru prezentarea temelor de ocrotirea naturii. Este o soluție rațională și economică.

MARIA IACOB

EXPOZIȚIA DE ARTĂ POPULARĂ NORVEGIANĂ

La începutul lunii decembrie 1968 s-a deschis în capitală, sub auspiciile C.S.C.A., o expoziție de artă populară norvegiană.

O selecție riguroasă a permis specialiștilor Muzeului etnografic din Bergen să ne trimită o colecție importantă de piese de port, țesături de lînă, mobilier, obiecte de lemn, ceramică, piese de harnașament, împletituri de paie și nulele, aparținînd secolelor XVIII-XIX.

Materialul prezentat a trezit un viu interes publicului larg și mai ales etnografilor, care au avut astfel ocazia rară de a se familiariza cu o parte din valoroasa artă scandinavă.

Situată în extremitatea vestică a peninsulei scandinave, Norvegia sau « Drumul nordic » a cunoscut o perioadă de apogeu în evul mediu, cînd din punct de vedere politic, economic și cultural, țara a trecut printr-o epocă de prosperitate. Spre sfîrșitul sec. al XIV-lea, o dată cu pierderea independenței politice se resimte o stagnare în dezvoltarea artistică. Artă populară a căpătat o amprentă provincială, iar centrele rurale, izolate prin configurația geografică au sfîrșit prin a avea trăsături distinctive de la o zonă la alta; așa se explică de ce cultura medievală a supra-

viuetul în unele așezări 2—3 secole mai mult decît în centrul Europei.

Cu toate acestea, dezvoltarea artistică a acestei țări nu a rămas în afara sferei de influențe europene. Creatorul popular s-a dovedit sensibil la elementele Renașterii tirzii sau ale barocului, ale stilului rococo sau empire, pe care le-a prelucrat și adaptat concepțiilor predominante din fiecare comunitate țărănească. Nu trebuie să pierdem din vedere nici procesul invers: existența unor elemente de decor pe țesăturile și obiectele de lemn din partea centrală, estică și nord-estică a Europei, care prezintă similitudini cu arta populară nordică.

Artă populară norvegiană se manifestă în modul cel mai caracteristic în prelucrarea lemnului, pictură și țesături. Prelucrarea lemnului și pictura au atins un nivel remar-

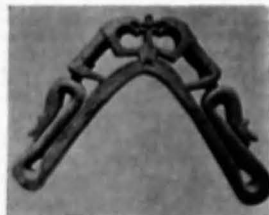

Fig. 1. Piasă superioară de harnașament

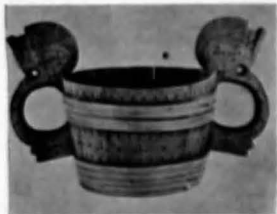

Fig. 2. Vas de bere.

cabil în secolele XVIII și XIX cu deosebire în sudul și estul țării, în zonele Telemark, Hallingdal și Setesdal; aici s-au născut și au lucrat meșteri populari talentați, considerați pe drept cuvînt ca fondatori ai unor adevărate școli de pictură, ca Kittel Rygg (sfîrșitul sec. al XVIII-lea), Herbrand Sata (1753—1830) — creatori ai stilului Hallingdal, ca Thomas Blik (sfîrșitul sec. al XVII-lea) și Ola Hansson (sfîrșitul sec. al XVIII-lea) — în Telemark, sau vestitul pictor Nikuls Buine (1789—1852), care a pictat în Fyresdal stringînd în jurul său un mare număr de elevi¹.

Secolele XVIII și XIX marchează pentru Norvegia etapa

¹ L'art populaire norvégien, Edition des deux mondes, pag. 11, 13.

unul nou avânt economic: acum locuința țărăneasă se lărgeste, podelele și plafonul se fac din lemn de esență tare, iar vatra din mijlocul încăperii este înlocuită de căminul cu horn. Este firesc deci, ca forma pieselor de mobilier să se adapteze noului interior și decorul să se îmbogățească. Cele câteva cufer și dulapuri în perete prezente în expoziție pentru a ilustra mobilierul, nu sînt suficiente dacă vrem să apreciem adevărata valoare artistică a timpurilor și pictoriilor din centrele amintite: trebuie să vedem dulapurile masive pictate, paturile grele cu baldachine din lemn traforat sau sculptat peste care s-au aplicat picturi, pereții pictați din locuințe și biserică.

Lait-motivul în pictura mobilierului este frunza de acant cu ramificații luxuriante, avînd forma unui C, îmbogățit cu multe elemente de decor, mai ales în perioada rococo-ului și empire-ului, păstrînd totuși o notă pregnantă medievală. Meșterii utilizează pentru mobilier vopsele de ulei în tonuri vii, dînd o mare importanță culorii de fond, combinînd bleu și roșu pe fond alb, bleu și alb pe fond roșu, sau tușe de verde, galben, alb și albastru pe fond roșu.

Pereții și tavanul erau pictați în culori de var, mai atenuate, de cele mai multe ori pe fond alb, cu motive inspirate din țesături, reprezentări din Biblie, scene cu regi și militari, animale fantastice.

Aidoma mobilierului, unele obiecte de utilitate zilnică, cum sînt cămile și vasele de bere, farfuriile, căucele au fost sculptate și împodobite cu picturi florale în ulei; este uimitor cît de bine s-a păstrat decorul din interiorul vaselor de bere de pildă, în ciuda fosilirii de decenii.

O categorie aparte, foarte bogată cu decor și număr al pieselor componente o constituie harnașamentul lucrat pentru bărbați sau pentru femei.

Preocuparea artistică se manifestă și în acest caz, piesele fiind adevărate sculpturi pictate, imbinînd un colorit viu cu un decor adesea fantastic, cu lei și capete de dragoni.

O bogată colecție de covoare prezentată în cadrul expoziției ne-a convins de înalta măiestrie artistică a țesătoarelor norvegiene.

În timpul sărbătorilor, pereții celei mai frumoase încăperii erau acoperiți de la bancă pînă la plafon, de covoare de lînă de dimensiuni care nu depășeau 2,25 m/1,75 m. Pe măsură ce pereții au început să fie pictați, acest obicei s-a pierdut în parte.

O varietate gamă decorativă și cromatică determină o diferențiere pe zone; fiecare tehnică corespunde unei regiuni distincte, fiind aplicată vreme îndelungată într-un anume tînut. Hardagner și Sogn, două dintre cele mai importante centre ale acestui meșteșug, au fost reprezentate în expoziție de valoroase exemplare,

Covoarele din Hardagner se remarcă prin decorarea cu motivul preerat al trandafirului cu opt petalele, culorile violet, galben, alb sînt folosite în acord cu regulile heraldice, spațiile libere sînt umplute cu pătrate mici, dînd impresia în final de gravură în puncte. Cele din Sogn, cu stele în patru și opt colțuri, cu linii în zigzag, crini stilizate și noduri mari — motive lucrate într-un roșu aprins — sînt confecționate într-o tehnică mai primitivă.

Un alt vechi centru în arta țesutului, Gudbrandsdal, se caracterizează prin prezența desenelor figurative și a țesăturii cu fire încruciate. O valoare deosebită are covorul al cărui subiect este « Adorația magilor », datat în prima jumătate a sec. al XVIII-lea; scena adorării este încadrată într-un oval, dincolo de care se găsesc animale neobișnuite pentru fauna norvegiană — leul și elefantul.

Tehnica perfecționată a țesutului, măiestria imbinării culorilor și finețea ornamentării pînă în cele mai mici detalii, atestă existența țesutului ca meșteșug secular precum și o sensibilitate deosebită a meșterilor.

Expoziția a mai cuprins țesături din zonele Sunmore și Hordaland, ca și fete de pernă cu decor geometric și floral. Culorile discrete, extrase din plante își păstrează și astăzi frumusețea și prospețimea. Predomină roșul luminos, nuanțat și plăcut armonizat în contextul țesăturii.

Costumul popular este reprezentat prin cămăși, plastroane, broboade, mănuși și ciorapi de femeie, din diferite regiuni și datînd din sec. al XIX-lea. În special la cămăși se remarcă motivele ornamentale geometrice sau florale, țesute sau brodate în alb, negru sau colorat, de o rară frumusețe.

Putem înțelege mai bine arta populară norvegiană subliniind câteva elemente comune cu arta poporului nostru.

Dacă privind un cufar de călătorie din Telemark pictat cu frunze de acant, gîndul ne poartă spre lăzile brașovenesti sau spre cele unghurești pictate cu lalele, comparația se impune cu atît mai mult privind recipientele de bere sau unt din Sogn și Setesdal, lucrate din doage împodobite cu pirogravuri și cofeile românești de apă ale ciubărilor din Vrancea și Apuseni: aceeași dispoziție a cerculețelor încadrate de puncte, făcută cu fierul roșu, aceeași repartitie a motivului la partea superioară și inferioară a vasului și la toată. Deși tiparele de lemn ale norvegienilor serveau pentru presat untul și cele românești cașul, decorul alcătuit din rozete sculptate și zigzaguri este același; căucele și lingurile sculptate norvegiene ne amintesc de tehnica în care sînt lucrate aceleași piese în Otlenia și Maramureș. În domeniul țesăturilor de lînă, asemănările sînt și mai evidente: covoarele

simple, în dungă, cu un colorit stins, bine armonizat se amintesc fără îndoială de părețele și lăzilele moldovenești, iar țesăturile cu linii frînțe și zigzaguri, numite în Maramureș « ușița apei », le întîlnim în arta populară norvegiană pe covoarele din Nordfjord și Hordaland.

Ocete asemănări sînt explicabile mai ales pe baza unor afinități de sensibilitate, gîndire, mod de viață — în mici comunități rurale, decît ca niște influențe reciproce, zădărnice de distanțele prea mari, fără ca unele scouri să fie excluse.

Expoziția « Artă populară norvegiană » se înscrie pe linia realizărilor muzeografice majore, reprezentînd o contribuție valoroasă la cunoașterea artei și culturii populare norvegiene.

CORNELIA VÎRCOL
MARIA ȘTEFĂNESCU

SALINA DE LA WIELICZKA — UN MUZEU ORIGINAL

Una dintre cele mai mari atracții turistice ale Republicii Populare Polone este salina de la Wieliczka, situată în apropiere de Cracovia (13 km) și datînd din secolul al X-lea. O bună parte din salină este astăzi vizitabilă, galeriile sale subterane adăpostind frumoase sculpturi, săli imense, capele, lacuri naturale — toate tăiate în sare. Traseul pus la dispoziția turiștilor (circa 3 km) cuprinde cele mai vechi galerii ale salinei și constituie un muzeu natural deosebit de interesant, atît prin partea documentară — modul de exploatare a unei saline încă din evul mediu — cît și prin frumoasele sculpturi în sare, executate de artiști anonimi. La acestea se adăugă un muzeu minier, situat la 135 m adîncime, amenajat în ultimii ani.

Începînd cu secolul al XV-lea, mina a fost vizitată de diversi oaspeți regali din Polonia și alte țări ale Europei, iar în secolul al XVI-lea galeriile au fost străbătute de mari umaniști, oameni de stat, oameni de știință, scriitori. Astăzi numărul vizitatorilor depășește cifra de 500 000 persoane anual.

După vechi documente, exploatarea din sec. X a evoluat repede, salina ajungînd în secolul XI un mare centru de producție a sării care purta numele de « Magnun Sal », ceea ce în limba polonă se traduce prin Wieliczka Sól (Salină mare). În secolul XIV, regele Cazimierz cel Mare codifică vechile legi, constituind « Statutul salinelor de la Cracovia », după care mina de la Wieliczka era un bun regal, administrat de un înalt funcționar, numit de rege. Încă din secolul al XVI-lea s-a început exploatarea săcămîntului în etaje, legate prin puturi de mină prin care se transporta sarea. Salina era exploataută cu ajutorul a 1500 oameni